לג: הקומץ רבה פרק שלישי מנחות

ומאי תחילת שליש העליון דקאמר להרחיקה. שיותר לא ירחיקנה מן המקרה. וכירושלמי משמע בפ״ב דמגילה דכשהפתח גבוה הרבה מניחה כנגד כתפיו וחולק על הש״ס שלנו. מ״ר: **דלית** להו תקרה. פירוש מקום שהפתח שוקף שם מלמעלה מיהו שזה אלא האכנים מן הכיפה אבל נכנסת ואבן יוצאת וכענין זה דלית ליה שיקפי שאין שם מזוזות אלא האכנים בולטות כגון שיני מומה וכענין זה (מיתא) בפ״ק דעירובין (דף יא.). גבי סוכה ומה שפי׳ הקונט׳ לשון אחר דלית ליה תיקרה שאין הבית מקורה [6] קשיא מי גרע משערי תלירות דחייבין במזוזה כדאמר פרק קמץ דיומא (דף יא.). מ״ר:

איספלידי דבי מר. סוגיא דשמעתין מוכחת דהייט אכסדרא ולא כמו שפי׳ בקונט׳ בפ״ק דבבא בתרא (דף ז.) דהייט טרקלין גדה ובערוך פירש דהייט מערה כדמתרגמינן (תהלים נג) בגרתו מפני שאול במערה באיספלידא וסוגיא דבבא בתרא קשיא לפי׳ הערוך דמשמע התם שיש באיספלידא כשורי וליבני ומכערה ליכא כשורי וליבני ועוד דקאמרינן התם מעיקרא איספלידא והשתא אידלרונא פירוש לפי שבנה אשתא אפומא דאיספלידא ואי איספלידא הייט מערה אין לך חדר אפל ממערה. [7] מ״ר:

אכסדרה ומרפסת חייבין במזוזה. וכן משמע בפ״ק דסוכה (דף מ:) דבית שער חייב במזוזה גבי שתי סוכות של יוצרים זו לפנים מזו דפריך ותיהוי מילוונה בית שער לפנימית ומתחיב במזוזה ותימה דבפ״ק דיומא (דף יא.) תניא יכול שאני מרבה אף בית שער אכסדרה ומרפסת תלמוד לומר [8] בית כו׳ וי״ל דהתם מלאוריתא והכא מדרבנן [9] והכ״ר יאמר אלעפ תירץ דהכא נפתוחה לבית. מ״ר: כשהוא

ומאי תחילת שליש העליון דקא אמר להרחיקה [6] שלא להרחיקה מן הקורה של מעלה יותר משליש אמר רבא [7] מצוה להניחה בטפח הסמוך לרה״ר מאי טעמא רבנן אמרי כדי שיפגע [8] במזוזה מיד רב חנינא מסורא אומר כי היכי דתיגטריה אמר רבי חנינא בוא וראה שלא [9] כמדת הקב״ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם מלך יושב מבפנים [10] ועם משמרין אותו מבחוץ מדת הקב״ה אינו כן עבדיו יושבין מבפנים והוא משמרן מבחוץ שנאמר [11] ה׳ שומרך ה׳ צלך על יד ימינך דרש רב יוסף בריה דרבא משמיה דרבא [12] העמיק לה טפח פסולה לימא מסייעא ליה הניחה בפצין או שטלה עליה מלבן אם יש שם טפח צריך מזוזה אחרת אם לאו אינו צריך מזוזה אחרת כי תניא ההיא [13] בפתח שאחורי הדלת הא בהדיא קתני לה [14] פתח שאחורי הדלת אם יש שם טפח צריך מזוזה אחרת ואם לאו אינו צריך מזוזה אחרת כיצד קתני תנא העמיד לה מלבן של קנים חותך שפופרת ומניחה אמר רב אחא בריה דרבא לא שנו אלא שהעמיד ולבסוף חתך והניחה [15] אבל חתך והניח ולבסוף העמיד פסולה [16] תעשה ולא מן העשוי ואמר רבא הני פיתחי שימאי פטורין מן המזוזה מאי [17] פיתחי שימאי פליגי בה רב ריחומי ואבא יוסי חד אמר [18] דלית להו תקרה וחד אמר דלית להו שקופי אמר רבה בר שילא אמר רב חסדא [19] אכסדרה פטורה מן המזוזה לפי שאין לה פצימין הא יש לה פצימין חייב לחיזוק תקרה הוא דעבידי הכי קאמר אע״פ שיש לה פצימין פטורה שאין עשויין אלא לחיזוק לתקרה אמר אביי חזינא להו לאיספלידי דבי מר דאית להו פצימי ולית להו מזוזתא קסבר לחיזוק תקרה הוא דעבידי מיתיבי בית שער אכסדרה ומרפסת חייבין במזוזה [20] באכסדרה דבי רב אכסדרה דבי רב כאינדרונא מעלייתא הוא באכסדרה רומיתא אמר רחבה אמר רב יהודה בי הרזיקי חייב בשתי מזוזות מאי בי הרזיקי אמר רב פפא סבא משמיה דרב בית שער [21] הפתוח לחצר ובתים פתוחין לבית שער ת״ר בית שער הפתוח לגינה ולקיטונית רבי יוסי אומר נידון כקיטונית וחכ״א נידון [1] כבית שער רב ושמואל דאמרי תרוייהו [2] מגינה לבית כולי עלמא לא פליגי דחייב מאי טעמא ביאה דבית היא כי פליגי מבית לגינה מר סבר [3] קיטונית עיקר ומר סבר גינה עיקר רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו מבית לגינה דכולי עלמא לא פליגי דפטור מאי טעמא פיתחא דגינה הוא כי פליגי מגינה לבית מר סבר ביאה דבית הוא ומר סבר כולה אדעתא דסינטריה. לכל הבית מן המזיקין: **על יד ימינך.** דמזוזה ליד הימין היא ככוסתו: **העמיק.** החור טפח וקבע בו המזוזה פסולה: **פנים.** [1] דהייטו סף מזוזה של צורת הפתח: **או שטלה עליה מלבן.** לגנוב. שלאחר שקבע המזוזה בסף הוסיף מלבן בפתח כנגד

ח) הפתח [4] אם יש בעומק הפנים לו מלבן מלבן [5] (שלה) שטלה על המזוזה טפח דהשתא היא מזוזה תחוכה בעומק הכותל טפח לריך מזוזה אחרת כו׳: **עלה.** לשון טלאי פלטטר״ל: **בפתח שאחורי הדלת.** כגון שיש [6] במקלוע הבית פנים קבוע ושני פתחים מחותכין אחד לרוחב ואחד למערב וקבע מזוזה (לא) בפנים [7] בחלל פתח הדרומי וכשהדלת [8] סתוס הוי פתוח למערב אחורי הדלת אם יש עוני בפנים המכדילין טפח בין פתח לפתח לריך מזוזה אחרת לפתח מערבי הוא״ל ואין המזוזה [9] בחללו [10] אם לאו אין לריך מזוזה אחרת שהרי כמונח בתוחו פתח עצמו וכן שטלה מלבן לפנים משני לדדיס והמלבן ריבה את עביו והכדילו [11] את הבדלתו. פי׳ אחר שדרך עשיריס לעשות פתח אלל שער הגדול שאין פותחים שער הגדול תמיד [12] [א] והכי קאמר אי שטלה עליה מלבן ועשה אלל המלבן פתח אחר אם יש בין פתח לפתח טפח הוי שניהם חסוכין ולריך מזוזה אחרת לקטן: **הא כדאיתא קמני לה.** בסיפא דההיא: **כילד קמני.** והכי קאמר הניחה בפנים או שטלה עליה מלבן אם יש שם טפח כו׳ כילד כגון פתח שאחורי הדלת [13] **מלבן של קנים.** שלא מלא מזוזות עד ועשה לורת פתח של קנים. מלבן [14] מזוזה סף: **חוסך.** מחיכה מאחד הקנים שהן חלולים ויתן המזוזה בתוחו מקום [15] חתך: **אבל חתך.** בשפופרת והניח מזוזה בתוכה ואחר כך [16] העמיד המלבן [17] בלילה לא משום תעשה ולא מן העשוי: **פיתחי שימאי.** מקולקלין ואסמים כמו זקן אשמאי דאמרינן בקדושין (דף לב:): **בקרס.** אסקופה עליונה: **שקפי.** מזוזות. ל״א תקרה שאין [18] הבית מקורה. שקפי אסקופה עליונה [19]: [20] **פצימין.** עמודים: **אכסדרה.** שלשה דפנות סתומות בלא פתח והרביעית פתוחה לגמרי מתחת אבל למעלה יש דופן מעט המחזיק את הסכך: **הואיל ואין לה** [21] **פצימין.** מוישביל״ש ואותה פתיחה לא פתח הוא: **הא יש לה פצימין חייבין.** בתמיה. ואמאי חיוב לתקרה הוא דעבידי הפצימין ולא לשום פתח: **אלא** [1] **לחזוק תקרה.** שלא תפול: **אספלידי דבי מר.**

אכסדראות דבי רבה [2]: **בית שער.** בית קטן שעושין בלא שערי תלירות ויושב שם שומר הפתח: **מרפסת.** אלואיי״ל: [3] **חייבת במזוזה.** מדרבנן. קשיא לאמיי [4]: הכיון דקתני חייבת **כאכסדרא דבי רב.** שיש לה ד׳ דפנות אלא שאין מגיעות לסכך: **אינדרונא.** קמבר״ל: **כאכסדרא רומיתא.** עשויה [5] תלויות ותוקרין לויל״ש: **בית שער הפתוח לחצר כו׳.** נעי כ׳ מזוזות [6] אחת בפתח שמן בית שער לבתים ואחת בפתח שמן החצר לבית שער: [7] **נדון כקיטונית.** ולריך מזוזה: **נדון** [8] **כבית שער.** בחוריי [9] **מגינה לבית.** כאותו פתח שבין הגינה לבית שער דכ״ע חייב דביאת בית שער הוי אותו שער [10] שבין נכנסין [11] מן הקיטונית (לבית שער כשרוצים ליכנס לגינה ולהכי קרי ליה מבית לגינה. ולי נראה איפכא מגינה לבית היינו פתח הקיטונית) שהבאים מן הגינה דרך בית שער נכנסין בו לקטונית כ״ע לא פליגי דחייב: [12] **כי פליגי מבית לגינה.** פתח המילון שיולא מבית (שער) לגינה שהיולאין מן הבית דרך בית שער יולאין בו לגינה: **מר סבר.** עיקר בית שער [13] כו׳ לשם כניסת קיטונית נעשה והוי כשאר בית שער דעלמא שחייבין כל פתחיו במזוזה: [14] **ומר סבר.** עיקר בית שער לגינה נעשה ליציאה מקיטונית לגינה הילכך נדון כאוריי״ל ולא כבית שער: [15] (מר סבר הפתח לשם קיטונית עבידא וחייב במזוזה ומר סבר עיקרו לשם גינה עביד ופטורה). ל״ל ועיקר היא מגינה לבית אם כשהוא פותח פתח מגינה לבית [16] דהיכר ליר הוי בבית דכ״ע לא פליגי [17] **חייבת: קיטוניא עיקר.** וחייב ולא על גב דליר סובב בגינה דכי אמרינן לעיל [ע״א] הלך אחר היכר ליר הני מילי בפתח דבין תרי בתי דתרוייהו עיקר אבל הכא עיקר קיטונית ולשמה נעשה חייב ומר סבר עיקרו לשם גינה עביד ופטור: והילכתא

מסורת הש״ס

ה) [נעיל נכ:]. כ) ע״ז יא., ב) נ״מ ומבדיל, ד) [ע״ פירש״י נעיל בפ״ה דיה תלי בשם כרשב״ל העמיד כו׳], ה) [עירובין יח. ע״ש], ו) כ״ב יא., ז) המוחזר. ל״ק, ח) ל״ק מ״ג, ט) נ״מ בפנים. ל״ק, י) פתח הוי לתעבר אחורי הדלת. ל״ק, כ) עיין ל״ק שבתרין, ל) ומבדיל. ל״ק, מ) ופתח הקטן פתח תמיד ל״ק, נ) ל״ר, ס) [ע״ פה המחוה הס״ד. ל״ק, ס) העמיד הנלבן נלוה בפתח לא משום דכתיב. ל״ק, ע) רב. ל״ק, פ) מאיר הגינה. ל״ק, צ) לקטונית שהבאים. ל״ק רש״ק, ק) מאיר הגינה. ל״ק, ר) רש״ק מ״ג, ש) היכר הלוי כי נמיה דל״ע לא פליגי דחייב כי פליגי מבית לגינה דהיכר ליר הוי בגינה מ״ם קקטונית עיקר. ויחייב ולשון ל״ג כי נמיה עביד ולשמה ופטור הס״ד. ל״ק, ת) וע״ כהכלה״ש ה״ס מתרלן קושית זו, ת) [ע״ע חוס׳ ב״ב ז. ד״ה אספלידא], ב) חוס׳ בתוספת סוכה ח ע״ב דוחה פי׳ זה דל״ל ה״ל לאמר הכא דהא דאמר ר״מ אספלדה פטורה בשאינה פתוחה לגינה אבל אלפיי פטורה משום אפילו מדרבנן עכ״ל וע״ ל״ק.

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה בפתח וכו׳ יקבע מזוזה בפנים כתב: (ב) ר״ה שלמיון ל״ל אחר ד״ה הא יש: (ג) ר״ה חייבת וכו׳ נאמר הס״ד ואח״כ מ״ה באכסדרה דבי רב הטיל דקתני וכו׳ שיש לה סביב דפנות אלא שמוקפת חלונות הס״ד: (ד) ר״ה באכסדרה רומיתא שאין מגיעות לתקרה הס״ד וכ״ב כך פרש״י בכ״ב דף יא ע״ב: (ה) ר״ה מר סבר הפתח וכו׳ דחייב הס״ד ואח״כ מ״ה כי פליגי מבית לגינה דהיכר ציר הוי בגינה מר סבר קטונית עיקר ויחייב ואע״ב:

מוסף רש״י

מצוה להניחה בטפח הסמוך לרה״ר. אם היה עוכי החלל ד׳ טפחים אי כ׳ כגון מותת אגנים יניחנה בחלל טפח הסמוך לרה״ר מלאמר לקמן שיפגע במזוזה כי אתי לגיתיה. (ע״ל כ״ג.) שיפגע במזוזה מיד. דקרים פגע בחלוה כי אתא לגיתיה שם. פיתחי שימאי. פתחין שוממין ל״ל פתחים מקולקלין אתחסרן תיקון כמו אזן אשמאי חסר מזוזה שיקופי. מזוזות שבאלגיס אגביס מכלן ומכלן אבן ולאלה ולבן נכנסת ואין זו לורת פתח תיקרה. אלין כלום מגין למעלה אן הפתח אלא כל הטיל אלוק בפתח עד דלפי. (ע״ל כ״ג.) אכסדרה דבי רב. דפנות פניה לה אלא שמוקפת אלונות אכסדרה רומיתא. מוקפת דפנות נמוכות אלין מגיעות לתקרה. בית שער. בית קטן שלפני פתח טרקלין יקרין לי פיקרי״ל בלע״ז מרפסת. אלואיי״ל יהיבה פתחי עליה פתחין לי יהיבן עלין דרך פיוס אחד שקרין דגרי״ל (בבא בתרא יא.) בית שער. פיקרי״ל בלע״ז שלפני הכתל. וכבי חייבין במזוזה. מדרבנן (סוכה ח.).

שיטה מקובצת

א) חיבות שלא להרחיקה מן כו׳ יותר משליש נמתק: ב) שיפגע במצוה מיד: ג) בפתח שאחורי הדלת. רש״י פי׳ כ׳ לשונות וללשון ראשון צ״ל שאותו פצים שבכקרע [הנמיר] לשני פתחים [לצד] ימין ביאה לזה ולזה וללשון שני קשה להבין דמה ענין הוא זה לפתח שאחורי הדלת: ד״ל תר״ח בפתח שאחורי הדלת. פ״ה כגון במקצועות הבית כו׳ ולפירושו קשה אי תוריי״הו פתוחות לרה״ר היכא משכחת לה דרך ימין לזה ולזה צ״ל שאחת פתוחה לרה״ר ואחת פתוחה לחדר ואז הוי דרך ימין לזה ולזה ע״כ: ה) החכ״א נדון. כאוריי. (וחיבות בבית שער נמתק). דנהי דאמרינן לעיל גבי כי הרזקי חייב בשתי מזוזות דאפ״י בפתח של צד החצר היינו דוקא חצר אבל קיטונית אינו עשוי כל כך לתשמיש ולא מחייב במזוזה. תר״ח: ו) מגינה לבית. פ״ה בלשון אחר אם כשהוא פותח כו׳ עד עיקר קיטונית חייב ואע״ג דאמרי׳ לעיל הלך אחר היכר ציר הי״מ בפתח שבין בבר לבשי דתרוייהו חייבין וליכא אלא לידע איזה דרך ימין ולרין זה אזלינן כתר היכר ציר אבל לפטור כשהיכר ציר במקום פטור ודאי לא אזלינן בתריה ומאן דפטר אכר דאף לפטור אזלינן בתר היכר ציר. תו״ח: ז״ל חוס׳ מהרי״ם מגינה לבית היינו פתח קיטונית שהבאין מן הגינה דרך בית שער נכנסין בו לקיטונית כ״ע לא פליגי דחייב כי פליגי מבית לגינה פתח החיצון היוצא מבית שער לגינה שהיוצאין מן הבית דרך בית שער יוצאין בו לגינה כך פרש״י בלשון ראשון וצ״ל ולא דמי בית שער הגינה דהכא לבית שער החצר לעיל דבית שער החצר דגיל יותר מבית שער הגינה ועוד פי׳ לשון אחר חיקר. ע״כ: ח) כ״ם עיקר קיטונית כ״ם גינה עיקר: ט) פצים. והיינו סף המזוזה: י) כנגד. המזוזה אם יש כו׳ או באותו מלבן שטלה עליו:

ס) שיש בכקצועות הבית פצים קבוע בו ושני פתחים מחותכין בו אחד לרוחב כו׳ מזוזה בפנים בחלל פתח הדרומי וכשהדלת פתוח הוי פתח מערב אחורי הדלת אם יש עוכי בפנים. עיבי הבדל טפח בין פתח לפתח: ע) המזוזה. מונחת בחללו ואם לאו כו׳ שהרי הוא כמונח באותו פתח כו׳ משני צדדיו והמלבן ריבה את עביו והרחיב את הבדלתו פי׳ כו׳ לעשות פתח קטן אצל שער הגדול כו׳: פ) תמיד. ואותו פתח קטן פתוח תדיר וה״ק כו׳ מלבן בגון טפח ועשה אצל המלבן פתח אחר אם יש: צ) שאחורי הדלת. העמיד לפתח: ק) מקום התוך: ר) העמיד המלבן בצורות הפתח: ש) שאין בו בית מקורה: ת) האיל ואין לה פצימין. עמודין פנימין בלעז אוישראש: א) לחזוק התקרה: ב) חייבין: ג) אחר בפתח שבין בית שער לבתים. ואחר מפתח חיצון שבין החצר לבית שער. ולא אמרינן ביון דבתים פתוחים לו לבטיל בית שער לגבי בית ולא בעי מזוזה פתח חיצון וכי אמרי׳ בית שער בחייב במזוזה היינו בית שער שאין בתים פתוחים לו: ד) נדון כקיטונית: ה) נדון. הבית שער כאויר בגינה: ו) אותו שער. דפתוח הימנו לבית שער אמרי׳ לעיל דחייבי בית לענין מזוזה שבו נכנסים מן הקיטונית לבית שער בשרוצים ליכנס לגינה ולהכי קרי ליה מבית לגינה שהבאים: ז) כי פליגי מבית לגינה. כלומר באותו פתח שבין הקיטונית לבית שער פתח החיצון שיוצא מבית לגינה: ח) עיקר בית שער קיטונית לשם וחיבה כו׳ נמתק: ט) כ״ם עיקר. דהוא פתח לשם קיטונית עביד וחייב וכ״ם עיקר לשם גינה עביד ופטור ולי״נ איפכא מגינה לבית היינו פתח הקיטונית: י) בית כו׳. בשלמא אכסדרה לא קשיא דיש לחלק וכדמחלק בשמעתין אלא בית שער דמרפסת קשיא:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com